

ERFGOED BRUSSEL

December 2018 | Nr029

Dossier HISTORISCHE INTERIEURS

Varia DE RESTAURATIE VAN HET *CHEVAL MARIN*
HET ŒUVRE VAN ARCHITECT FRANÇOIS VAN MEULECOM
GESPREKKEN OVER IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

NEWS

ACTUALITEIT

urban.brussels

De Gewestelijke Overheidsdienst Brussel Stedenbouw en Erfgoed kreeg onlangs een nieuwe visuele identiteit die ook gepaard gaat met de nieuwe generieke benaming 'urban.brussels'. Die naam verwijst naar de stad, haar stedenbouw en haar erfgoed. De emailadressen van uw correspondenten werden eveneens aangepast en eindigen nu op @urban.brussels; online vindt u ons terug op www.urban.brussel.

Tengevolge van de zesde staatshervorming onderging ook de 'Directie Monumenten en Landschappen' een naamsverandering en gaat ze voor-

[A. de Ville de Goyet, 2019 © urban.brussels]

taan door het leven als de 'Directie Cultureel Erfgoed', een naam die beter haar gewestelijke bevoegdheden weergeeft op het vlak van het architecturaal, archeologisch, natuurlijk, roerend en immaterieel erfgoed.

Tot slot bevinden de kantoren van onze diensten zich sinds 19 november 2018 in het hart van de stad, namelijk aan de Kunstberg 10-13 te 1000 Brussel.

Werken aan gevrijwaarde gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Eigenaars van gebouwen met een uitzonderlijke erfgoedwaarde dragen bij tot de culturele uitstraling van het Gewest. Het uitvoeren van werken aan een pand dat beschermd is of ingeschreven op de bewaarlijst brengt boeiende uitdagingen met zich mee en houdt een aantal rechten en plichten in. Een nieuwe brochure van urban.brussels licht een aantal principes toe die de Directie Cultureel Erfgoed hanteert en geeft enkele richtlijnen en praktische informatie over het uitvoeren van werken aan gevrijwaard erfgoed in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. U kan de brochure downloaden op de website

van de DCE, www.erfgoed.brussels.

GM

LAKEN

De inventaris van het bouwkundig erfgoed van de noordelijke uitbreiding van de Stad Brussel, die onder andere de voormalige gemeente Laken behelst, werd opgestart in 2016. De drie eerste wijken die al in 2018 werden gepubliceerd zijn de Groendreefwijk, de Maria-Christinawijk en de voormalige historische kern van Laken.

De Groendreefwijk wordt in het westen begrensd door het Beco- en Vergotodok en in het oosten door de spoorweglijnen van het Noordstation. Deze 19de eeuwse geïndustrialiseerde volkswijk werd oorspronkelijk gedeeld tussen Sint-Jans-Molenbeek, Laken en Schaarbeek. Vanaf de jaren 1960-1970 werd zij volledig hertekend in functie van het Manhattanplan. Volledige bouwblokken werden met de grond gelijk gemaakt om een zakencentrum naar Amerikaans model te bouwen, de 'Noordwijk' moet echter tot het einde van de 20ste eeuw wachten om zich slechts gedeeltelijk te revitaliseren.

De Maria-Christinawijk betreft het merendeel van de wegen geopend in

Zicht op het Vergotiedok te Laken vanuit het World Trade Center (© ARCHistory / APEB, 2016).

de jaren 1870-1880, uit gevend of vertrekkend vanuit de Maria-Christinastraat. De bebouwing is heterogeen en toont een diversiteit van neoclassicistische burgerwoningen en industriële bebouwing. Dit spanningsveld werd na de Eerste Wereldoorlog uitgebreid met een nieuwe residentiële wijk, gelegen ten zuiden van de Leopold I-straat volgend op de aanleg van de Emile Bockstaellaan.

De voormalige historische kern van de gemeente Laken situeert zich rond de Onze-Lieve-Vrouwekerk en zijn uniek kerkhof, en met inbegrip van oude wegen zoals de Sint-Annadreef en de Paleizenstraat over de Bruggen. De vroeg 20ste eeuwse straten rondom het Prins Karelplantsoen hebben een interessante eclectische bebouwing.

De inventaris van Brussel Uitbreiding Noord, bestaande uit de Kanaalzone en de rest van de wijken in de voormalige gemeente Laken is nog volop aan de gang. In de loop van 2019 zullen deze wijken, waaronder de Heizelvlakte, de Brugmannsite, en sociale woningbouwgehelen van de Modelwijk en tuinwijk Verregat worden gepubliceerd op de website www.irisonmonument.be.

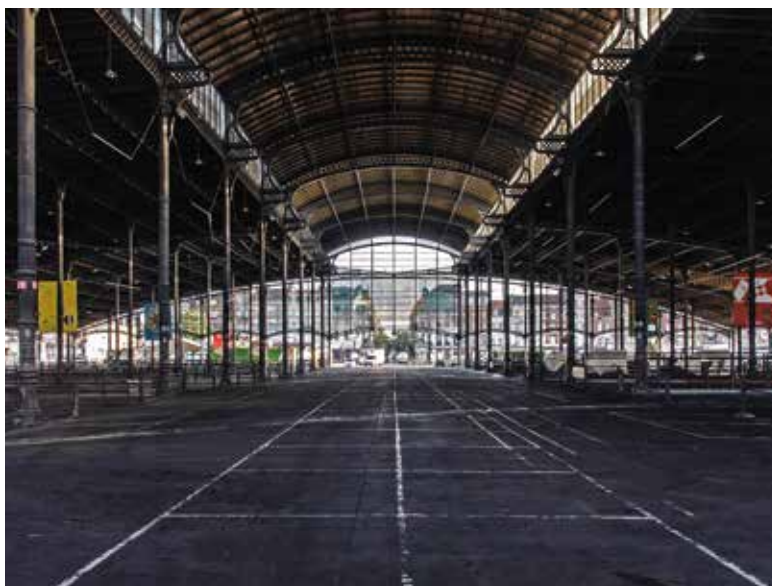
RESTAURATIEWERVEN

Eerste fase van de restauratie van de overdekte markthal van de slachthuizen van Anderlecht

De overdekte veemarkt van Kuregem maakt deel uit van het slacht-

huizencomplex dat aan het einde van de 19de eeuw werd ontworpen door architect Tirou en ingehuldigd in 1890. Zijn staalconstructie met vierkantig grondplan van één hectare groot steunt op een raster van gietijzeren kolommen. De hal werd op 8 augustus 1988 gerangschikt als monument en wordt momenteel volledig gerestaureerd. Deze restauratie, op initiatief van de n.v. Abattoir, staat onder leiding van architectenbureau T.ar.S en wordt begeleid door de DCE.

Het vooronderzoek dat de restauratie vooraf ging, gaf zowel inzicht in de historische evolutie als in de materiaaltechnische aspecten en de stabiliteit van de constructie. Daarbij werden het schadebeeld en de structurele problemen nauwkeurig in kaart gebracht en de meest adequate interventiemethodes bepaald. De belangrijkste schade patronen bleken het gevolg van zettingen van de kelders die een verplaatsing van de randkolommen teweeg brachten. Daarenboven

De overdekte veemarkt van de slachthuizen (A. de Ville de Goyet © urban.brussels).

TV

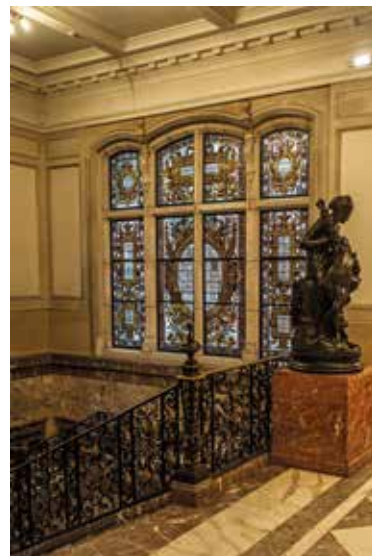
bleek het gietijzer niet van optimale kwaliteit wat, samen met waterinfiltratie, leidde tot de slechte bewaarsstaat van de kolommen die op vele plaatsen zelfs doormidden zijn gebroken. Naast herstel en restauratie dringt zich ook een verbetering van de draagstructuur op om tot een duurzaam resultaat te kunnen komen. De randkolommen zullen door nieuwe gietijzeren kolommen met een identiek uitzicht worden vervangen waarbij de oorspronkelijke, decoratieve kapitelen worden gerecupereerd. De kolommen behouden hierbij hun structurele, architecturale en decoratieve functie. Ook de voor- en achtergevel zullen worden gerestaureerd en versterkt en de glaspartijen, die in 2003 om veiligheidsredenen verwijderd werden, worden vervangen door veiligheidsbeglazing. Sturende annexen die later toegevoegd zijn zullen worden verwijderd. Tot slot is er ook een principeakkoord om deze restauratiecampagne af te ronden met de plaatsing van een zonnepaneel op het dak van de markthal, een duurzame investering die een deel van de elektriciteitsbehoefte van de slachthuizen zal opleveren.

De eerste fase van de restauratie, die in het totaal een achttal fasen zal omvatten, kon afgerond worden in oktober 2018. Het betreft de voorlopige consolidering en stutting van de metaalconstructie met oog op het demonteren en het restaureren van de kolommen in het atelier. De tijdelijke windverbanden (trekkers en portieken) moeten de stabiliteit van de constructie en de veiligheid van de gebruikers en bezoekers waarborgen aangezien de overdekte markt ook tijdens de werken in gebruik blijft.

Restauratie van de glas-in-loodramen van het gemeentehuis van Schaarbeek

Het gemeentehuis van Schaarbeek werd tussen 1884 en 1887 opgetrokken naar de plannen van architect Jules-Jacques Van Ysendijck. Na een verwoestende brand in 1911 werd dit schoolvoorbeeld van de Neo-Vlaamse renaissancestijl heropgebouwd en uitgebreid door Maurice Van Ysendijck. De glasramen die tijdens de brand verloren gingen konden dankzij de bewaarde kartons van de hand van J.J. Van Ysendijck op identieke wijze worden gereconstrueerd door de meester-glazeniers de Contini (die ook de eerste glasramen had vervaardigd) en Baes. Van hun hand zijn de glasramen van de eretrap en van de college-, trouw- en raadzaal. Ook de nieuwe vleugels van het gemeentehuis werden opgeleverd met talrijke glasramen. Zij werden door het atelier Colpaert ontworpen 'in dezelfde geest' als de glasramen van het oorspronkelijke gebouw. Dit atelier stond in voor de koepels van de lokettenzaal en voor de glasramen van de publieke trappenhuizen en van de kantoren van de burgemeester, de gemeentesecretaris en de schepenen.

Deze rijke verzameling glas-in-loodramen van het gemeentehuis - sinds 1995 een beschermd monument - werd zorgvuldig gerestaureerd. Na een voorbereidende onderzoeksfase die de historische, de bewaarsstaat en het schadebeeld nauwkeurig in kaart bracht, werden de glasramen gedemonteerd en overgebracht naar het restauratieatelier waar ze volgens de regels van de kunst werden gereinigd en hersteld. Lacunes werden aangevuld en waar nodig werden de glasramen die te sterk ver-

(A. de Ville de Goyet © urban.brussels).

vormd waren of doorgebogen ook herlood. Gebroken glaskalibers werden waar mogelijk opnieuw verlijmd of hersteld met een loodstrip. Enkele originele glasramen die in de kelders van het gemeentehuis waren opgeslagen, konden terug op hun oorspronkelijke plaats worden geplaatst.

Deze restauratiewerk was een initiatief van het gemeentebestuur van Schaarbeek en werd uitgevoerd tussen 2016 en het najaar van 2018. De werken werden vergund op 17 februari 2015. Ze stonden onder leiding van het bureau Dulière Architecture D+Partners en werden door de Directie Cultureel Erfgoed begeleid. Het Gewest subsidieerde immers 80% van de kostprijs van de hele operatie en trok hiervoor en bedrag van ruim 1.100.000 euro uit. Eerder werd ook al een bedrag van ca. 16.000 euro toegekend voor het vooronderzoek.

Vandaag baadt het gemeentehuis opnieuw in het schitterende licht dat overvloedig binnenvalt doorheen deze waardevolle gebrandschilderde meesterwerkjes!

GM

TENTOONSTELLING

The Grand Place to be

De Grote Markt van Brussel is zowel een handelsplaats als het toneel voor politieke spanningen tussen de gevestigde machten, een decor voor allerlei festiviteiten en een belangrijke toeristische trekpleister, en geldt terecht als het bekendste stadsgeheel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De rijkelijk versierde gevels weerspiegelen de pracht en praal van de architectuur.

Ter gelegenheid van de herdenking van de 20ste verjaardag van de inschrijving van de Grote Markt van Brussel op de Werelderfgoedlijst van UNESCO, vindt een tentoonstelling plaats die is opgebouwd rond het monumentale standbeeld van Sint-Michiel, een 15de-eeuwse windvaan die in 1993 van de torenspits van het stadhuis werd afgehaald. De tentoonstelling behandelt allerlei thema's die verband houden met de geschiedenis, de architectuur, de bescherming en de opwaardering van de Grote Markt. Ze toont een selectie kunstwerken, archiefdocumenten en archeologische voorwerpen, waarvan vele afkomstig zijn uit de reserves van culturele instellingen of particuliere collecties en nooit eerder werden tentoongesteld. Voorts worden de restauratiewerven belicht met werkdocumenten, werffoto's, gereedschap en originele gevelelementen.

Ter gelegenheid van deze uitzonderlijke tentoonstelling verscheen onlangs ook een speciaal nummer van het tijdschrift *Erfgoed Brussel* met als titel *De restauratie van een uitzonderlijk decor: de gevels van de*

Grote Markt. Dit nummer geeft een overzicht van 20 jaar restauratiewerkzaamheden aan de gevels van de huizen van de Grote Markt. Het geeft een beeld van de omvang van de middelen, zowel wetenschappelijk als in termen van concrete verwezenlijkingen en financiële investeringen, die de Stad Brussel, met de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aanwendde om de restauratie van dit uitzonderlijke architecturale geheel te verzekeren en het behoud ervan voor de toekomst te garanderen. Het nummer vat het resultaat samen van dit intensieve werk dat zich niet beperkte tot de eenvoudige opvolging van een werf, maar ook steunde op een reeks voorstudies, *in situ* opmetingen en wetenschappelijke analyses die de restauratiefilosofie onderbouwden.

Tentoonstelling in het Broodhuis van 04.10.18 tot 29.12.19.

Toegankelijk van dinsdag tot zondag van 10u tot 17u.

Gratis toegang (virtual reality-ervaring 2 €)

Speciaal nummer van *Erfgoed Brussel*: 15€

VRIJWARINGSMAATREGELEN

Beslissingen genomen door de regering tot 31 oktober 2018

Definitieve bescherming

21/03/2018

Gebouwen aan de straatzijde

Bescherming als geheel van de totaliteit
Bogaardenstraat 34-36-38 en 40
Brussel

26/04/2018

Voormalige abdij van Sint-Jacob-op-de-Koudenberg

Bescherming van sommige delen als geheel
Naamsestraat 4,6,8,10-12
Brussel

17/05/2018

Voormalige apotheek *Kusnick*

Bescherming als monument van bepaalde delen
Leuvenseweg 22-24
Brussel

31/05/2018

Villa *Les Iris*

Bescherming van de totaliteit als monument
Tervurenlaan 28
Etterbeek

28/06/2018

Voormalige schuilkelder van de passieve luchtbescherming

Bescherming van de totaliteit als monument
Vossenplein
Brussel

05/07/2018

Huart-Hamoirlaan

Bescherming van bepaalde delen als landschap
Schaarbeek

Bescherming

14/06/2018

Cafés *Le Laboureur* en *La Ruche*

Bescherming van sommige delen als monument

Jamarlaan 1a - 1b

Sint-Gilles

12/07/2018

Voormalig hospitaal-schuilkelder

Bescherming van de totaliteit als monument

Site van het station Schaarbeek-vorming (ter hoogte van de Ransonstraat) Brussel

18/10/2018

Voormalig *Maison Hayoit*

Bescherming van sommige delen als monument

Leuvense Steenweg 56 en Kleine Dalstraat 35

Sint-Joost-ten-Node

Bewaarlijst

22/02/2018

Voormalige residentie *Bloemendal*

Inschrijving op de bewaarlijst van de totaliteit als monument

Koning Albertlaan 88

Sint-Agatha-Berchem

28/06/2018

Kersenboom (*Prunus cerasifera*)

Inschrijving op de bewaarlijst als landschap

Legerlaan 110

Etterbeek

28/06/2018

Gewone spar (*Picea abies*)

Inschrijving op de bewaarlijst als landschap

Orbanlaan 161

Sint-Pieters-Woluwe

VERSCHIJNT BINNENKORT

ERFGOED BRUSSEL 030

APRIL 2019

BETON

HET TIJDSCHRIFT *ERFGOED BRUSSEL* IS TE KOOP IN DE BOEKHANDEL gewoon nummer € 10, dubbelnummer € 20 OF PER ABONNEMENT.

ALS U EEN JAARABONNEMENT WILT VOOR 2019 (twee gewone nummers en een dubbelnummer) gelieve het bedrag van € 29 te storten op rekeningnummer BE31 0912 3109 5455 / BIC GKCCBEBB (op naam van Directie Cultureel Erfgoed) met de vermelding "Tijdschrift *Erfgoed Brussel*" en naam, voornaam en volledig adres van de bestemming.

Volg ons op Facebook

(www.facebook.com/BruellesPatrimoinesErfgoedBrussel).

ICONOGRAFISCHE ADDENDA

Gebruikte referenties ivm de gepubliceerde documenten, zijn voorbehouden aan het documentatiecentrum BSE*

p. 004-005:

p. 004: X102525*; **p. 005:** OM2019_02_001

p. 006-023:

p. 006: JP2016_067; **fig. 9:** CE2019_014.;

21b: JP2016_066

p. 024-033:

fig. 3: X105995*; **fig. 4:** X105935-X105940*;

fig. 5: X102524*; **fig. 6:** X102434*; **fig. 7:**

X119948*; **fig. 8:** X111390*; **fig. 9:** X110802*;

fig. 10: X110822*; **fig. 11:** X113923*; **fig. 12:**

X114680*; **fig. 13:** X117248*; **fig. 14:** X118917*

p. 034-039:

p. 36: OM2018_88_013; OM2018_88_014;

OM2018_88_002; **p. 37:** OM2018_88_018;

OM2018_88_004; **p. 38:** OM2018_88_006;

OM2018_88_09

p. 078-087:

p. 078 - 087; fig. 1: OM2018_77_007;

fig. 3a: /; **fig. 3b:** Foto5349; **fig. 4a:**

20141106_150528; **fig. 4b:** OM2015_21_045;

fig. 4c: OM2015_21_017; **fig. 4d:**

OM2015_21_043; **fig. 5a:** OM2018_155_0005;

fig. 5b: OM2018_155_0002; **fig. 6a:**

Foto5351; **fig. 6b:** 20141016_141525; **fig. 6c:**

OM2015_21_031; **fig. 7a:** 20180424_150031;

fig. 7b: Foto3408; **fig. 7c:** 20140828_144214;

fig. 7d: P1020788; **fig. 8a:** Foto3412;

fig. 8b: 20141016_140308; **fig. 8c:**

20140328_091532; **fig. 8d:** 20150313_112609;

fig. 9a: Foto5345; **fig. 9b:** Foto5344; **fig.**

9c: Foto5953; **fig. 10a:** Foto3956; **fig. 10b:**

OM2015_21_060; **fig. 11:** P1020739; **fig. 12a:**

20141106_142521; **fig. 12b:** P1020737; **fig.**

13a: Foto5930; **fig. 13b:** 20140328_092631;

fig. 13c: OM2015_21_033

p. 088-095:

p. 096 - 103:

fig. 9: OM2018_81_030

p. 104 - 107:

p. 107: P1010054

p. 108-109: néant

p. 110-121: **p. 110:** OM2018_80_003;

p. 122 -137: **p.122:** 11900189_0032_

P01; **fig. 4a:** 10700038_0014_

P03; **fig. 4b:** 11900070_0028_P03;

fig. 5a: 11900176_0066_P06; **fig. 5b:**

11900176_0066_P09

p.136 (van boven naar onder en van links naar

rechts): 11801075_0156_P01; 11900178_0024_

P01; 10501820_0055_P01; 10501720_0026_

P01; 11900189_0032_P01; 11900189_0033_P01

p.137 (van rechts tot links en van boven

naar onder): 10501710_0110_P01;

11900189_0011_P01; 10006024_0047_P01;

10700038_0014_P02; 10801110_0001_P01;

11900070_0028_P01; 10700274_0052_P02;

11801352_0049_P02; 11801352_0051_P01;

10700380_0030_P01; 11900004_0250A_P01;

11900106_0113_P01; 10801219_0035_P06;

10801172_0012_P01; 1000380_0097_P01;

10801039_0002_P01; 10700331_0074_P01

p. 138 - 143:

p. 138: 1598; **p. 139:** 1645; **p.141:** X118802*;

p. 142: X118940*

p. 144 - 155:

p. 145: ABrandelet-03**; **p. 146:**

D.Moyaerts 03**; **p. 147:** EWeytens**;

p. 148: FDubois02**, GCapieau**;

Genjolras02**, Jxhonneux**; **p. 150:**

KHellemans2**, LMangiat04**; **p. 152:**

MazyLi03**, Msegura3**, PBrunellière02**;

p. 153: NBausier03**; **p. 154:**

rpsemier4**

p. 156 -160:

p. 156: OM 2019-02_0002; **p. 157:** OM 2018-

134_0008; **p. 58:** OM2018_83_009

* de referenties van de door het Gewest bestelde documenten, bewaard door het KIK en tevens beschikbaar in het documentatiecentrum van Brussel Stedenbouw en Erfgoed

** fotowedstrijden georganiseerd door de DCE (voorlopige referenties)

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Stéphane Demeter, Paula Dumont,
Pascale Ingelaere, Murielle Lesecque,
Griet Meyfroots, Cecilia Paredes
en Brigitte Vander Bruggen

EINDREDACTIE NEDERLANDS

Paula Dumont en Griet Meyfroots

EINDREDACTIE FRANS

Stéphane Demeter

REDACTIESECRETARIAAT

Murielle Lesecque

COORDINATIE ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE DOSSIER

Paula Dumont en Pascale Ingelaere

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Werner Adriaenssens, Manuela Core,
Lise Cuykens, Emmanuelle de Sart,
Paula Dumont, Vincent Heymans,
Isabelle Leroy, Griet Meyfroots,
Christophe Mouzelard, Constantin
Pion, Coralie Smets, Christian
Spapens, Guido Stegen, Anne Van Loo,
Ann Verdonck, Tom Verhofstadt

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels, Erik Tack,
Ubiqu Belgium NV/SA

NALEZING

Koenraad Raeymaekers, Harry
Lelièvre, Wim Kenis, Coralie
Smets, Tom Verhofstadt en de
leden van het redactiecomité

VORMGEVING

Polygraph'

ONTWERPER MAQUETTE

The Crew communication nv

DRUK

IPM printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen
bpeb@urban.brussels

BEDANKINGEN

Sait Köse, Francis Metzger,
Marie-Françoise Plissart,
Augustin Siaens, Familie Speidel,
Philippe et Marinette Terseleer

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bety Waknine, directeur-generaal,
urban.brussels (Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel
Stedenbouw en Erfgoed)
Kunstberg 10-13, Brussel

De artikelen zijn gepubliceerd
onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs. Alle rechten voor
het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Cultureel Erfgoed
Kunstberg 10-13, 1000 Brussel
www.erfgoed.brussels
bpeb@urban.brussels

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden
zij verzocht zich kenbaar te maken bij
de Directie Cultureel Erfgoed van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

LIJST MET AFKORTINGEN

AAM Archives d'Architecture Moderne
AML Archief en Museum van
de Franstalige literatuur
CIDEP Centre d'information, de
documentation et d'étude du patrimoine
ENSAV École nationale
supérieure des arts visuels
GAE/DS Gemeentearchief
Elsene/Dienst Stedenbouw
GAV/DS Gemeentearchief
Vorst/Dienst Stedenbouw
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium / Institut
royal du Patrimoine artistique
KMKG Koninklijk Musea voor
Kunst en Geschiedenis
RBC-BHG Région Bruxelles Capitale,
Brussels Hoofdstedelijk Gewest
RIBA Royal Institute of British Architects
SAB – Stadsarchief Brussel

ISSN

2034-5771

WETTELIJK DEPOT

D/2019/6860/007

Cette revue paraît également
en Français sous le titre
Bruxelles Patrimoines.

Erfgoed Brussel Reeds verschenen

001 - November 2011
Terug naar school

002 - Juni 2012
De Hallepoort

003-004 - September 2012
De kunst van het bouwen

005 - December 2012
Hôtel Dewez

Extra nummer 2013
Het erfgoed schrijft onze geschiedenis

006-007 - September 2013
Brussel, m'as-tu vu ?

008 - November 2013
Industriële architectuur

009 - December 2013
Parken en tuinen

010 - April 2014
Jean-Baptiste Dewin

011-012 - September 2014
Geschiedenis en herinnering

013 - December 2014
Cultusgebouwen

014 - April 2015
Zoniënwood
015-016 - September 2015
Ateliers, fabrieken en kantoren

017 - December 2015
Stadsarcheologie

018 - April 2016
De Gemeentehuizen

019-020 - September 2016
Stijlen gerecycleerd

021 - December 2016
Victor Besme

022 - April 2017
Art nouveau

023-024 - September 2017
Natuur in de stad

025 - December 2017
Conservatie op de steigers

Laatste nummers

026-027 - April 2018
Kunstenarsateliers

028 - September 2018
Het Erfgoed, dat zijn wij!

Extra nummer - 2018
De restauratie van
een uitzonderlijk decor

urban
.brussels

BUP BRUXELLES URBANISME ET PATRIMOINE
BSE BRUSSEL STEDENBOUW EN ERFGOED

10 €

ISBN 978-2-87584-176-6